

Torday Emil

(1875–1931)

A Kongó-medence népeinek kutatója

Húszesztendőskorában telepedett le Belgiumban Torday Emil, s **pénzügyi tisztviselőként** dolgozott. Így **került a belga állam szolgálatába**, s a gyarmati közigazgatáshoz csatlakozva eljuthatott a legsötétebb Afrikába, Kongóba.

A XIX.-XX. század fordulóján – a belga gyarmatosítás következtében – Közép-Afrikában gyors változások kezdődtek. A gyarmatosítók által kiépített utak, vasutak, az újonnan feltárt víziutak lehetővé tették a kontinens sokáig szinte megközelíthetetlen belsejének megismerését. **Kongó Szabad Állam**, 1886–1908 között II. Leopold belga király személyes fennhatósága alatt állt. **Gazdasági jelentőségét elsősorban a Kongó-medence esőerdeinek vadonjában élő kaucsukfából nyerhető gumiexportja adta**, de a **nemes trópusi fát** is nagymértékben kezdték kitermelni.

Az 1900 márciusában, Bomába, Kongó Szabad Állam fővárosába érkező Torday Emil nem mindennapi viszonyok közepette kezdte meg munkáját. A fehérekkel szemben tartózkodó, olykor ellenséges magatartást tanúsító kongói törzsek nehezen fogadták bizalmukba a fehérbőrű idegent. Külön tanulmányt érdemel az a különleges pszichológiai beleérzőképesség, mely Tordayt alkalmassá tette arra, hogy bepillantasson az afrikai törzsek életének legrejtettebb mozzanataiba. **Torday kíváncsisága a bennszülöttek életformájának szinte**

minden részletére kiterjedt. Víziutakon, vagy helybeli fekete kísérők kalauzolásával **járta be a Kongó-medence fehér ember által alig-alig ismert tájait.**

Torday **feladatul kapta, hogy kutassa fel a Tanganyika-tó partján az Akalunga-fokot, amely a brit és a belga gyarmati birtokok határait jelölte.** E földrajzi pont szerepelt a híres brit Afrika-utazó, David Livingstone egyik térképén, de **belga területről való odavezető út és a helyszín felderítése Torday feladata lett.** A felfedező expedíció nehézségeit jellemzi, hogy a belga határmegállapító bizottság ő előtte már három expedíciót küldött ki a területre, s a vállalkozások a súlyos emberveszteségek ellenére sem jártak sikerrel.

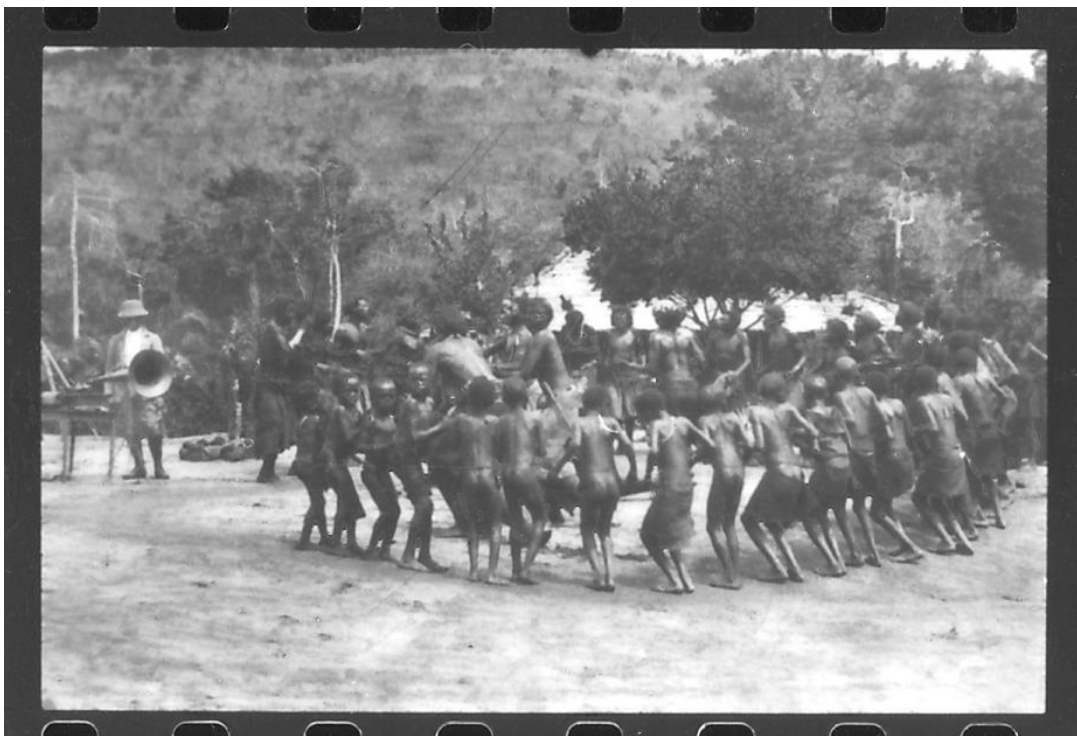
Torday Emil elsajátította nyolc afrikai törzs nyelvét, így nemcsak tárgyi kultúrájukat ismerhette meg, hanem gondolkodásmódjukat is. Nyelvtudása lehetővé tette, hogy minél több emberrel kerülhessen közvetlen kapcsolatba, s így megismerhette a törzsek tagjainak életviszonyait, szokásait, viselkedését és jellemvonásait. **A Kongó-medence törzsei, a bambalák, a bajakák, a bajanzik és a bushongók között szisztematikus gyűjtéseket végzett. Részletesen leírta lakóhelyeiket, kunyhóikat, használati eszközeiket, étkezési szokásaikat. Az emberevés akkoriban még sokfelé előfordult. Az egyik falu főnöke tisztelete jeléül embercombbal kedveskedett neki. Ő nem fogadta el ezt a borzalmas kínálást, de végig kellett néznie, hogyan fogyasztja el vendéglátója az iszonyatos étket. Máshol putuval, azaz méreggel akarták a túlvilágra küldeni, mert megakadályozta, hogy Kolokotó falufőnöke elevenen eltemettessen egy boszorkánysággal megvádolt embert.**

Torday Emil fotója a pendékről

Sajátos módszert talált arra, hogyan megtanulja az afrikai nyelveket. **Tanítómesterei helybéli asszonyok voltak, akik jószívvel segítették a furcsa fehér idegent. Torday első kijaka szótárát egy csomag varrótű árán készíthette el. Minden szóért egy tűt adott cserébe az asszonyoknak.** A Kongó-medencében uralkodó furcsa szokásokról adott Torday leírások páratlan forrásértékűek az etnográfia számára. Torday szemtanúja volt több olyan szertartásnak, mely jellegzetes elváltozásokat okozott az embereknek. Felfigyelt például arra, hogy számos bushongó nő testét késsel ejtett sebek forradásnyomai borítják.

Torday sokat köszönhetett Afrikának, de kishíján az életével fizetett páratlan élményeiért. **Egy váratlanul rátámadó rinocérosz csaknem halálra taposta.** A baleset után hónapokig mozgásképtelenné vált, ápolásra szorult, s idegileg, fizikailag egyaránt megrokkant. Élete végéig csak mankóval tudott közlekedni az eset után. Angliába visszatérve széleskörű irodalmi munkásságot folytatott. Magyar nyelven megjelent könyvei: *Afrikai emlékek és Bolyongások Afrikában* izgalmasan megírt útirajzok, melyek igazi tükröt adnak a fekete földrész lakóinak életéről, szokásairól.

Torday Emil hangfelvétel közben Afrikában

Ujfalvy Károly

(1842–1904)

Nyugat-Turkesztán utazója

Kevesen tartják számon hazánkban Mezőkövesdi Ujfalvy Károly nevét. Pedig a méltatlanul elfeledett Ázsia utazó jelentős életművet hagyott maga után. Németországban folytatott tanulmányokat. A bonni egyetemen doktorátust szerzett, majd élete váratlan fordulatot vett. Megismert egy szép, művelt francia lányt, Claire-Virginie-Marie-Bourdont, akivel egymásba szerettek. Ujfalvy Károly **Franciaországba költözött**, s 1868-ban, Párizsban feleségül vette Marie-Bourdont, aki egy életen át hűséges társa, kockázatos ázsiai útjain kísérője lett.

Párizsban, a keleti nyelvek főiskoláján Ázsia földrajzát és történelmét tanította. A párizsi nemzetközi földrajzi kiállításon, **1875-ben ismerkedett meg** az akkor már Európa híró „sánta dervis professzorral”, **Vámbéry Árminnal.** Ujfalvy **több dolgozatában állást foglalt a finnugor nyelvrokonság mellett**, de a szakmai nézetkülönbségek ellenére tisztelte Vámbéry bátorságát, Közép-Ázsia megismerésében szerzett érdemeit.

Igaz, **a finnugor-török vitában a finn nyelvrokonság pártján állt**, de ennek ellenére - vagy éppen ezért - nagyon érdekelték az Ázsia belsejében élő népek. **Első kutatóútjára 1876-ban került sor.** Célja **Közép-Ázsia földrajzi és néprajzi viszonyainak tanulmányozása volt.** Nyugat-Turkesztán tudományos feltárásában mérhetetlen sok információt gyűjtött össze a

földtan, a földrajz, a néprajz, az embertan és a vallástörténet terén. Előfordult, hogy régi elhagyatott temetőkből szerzett koponyákról vett méreteket, s az összehasonlítások eredményeként sok új következtetést fogalmazott meg Turkesztán török és iráni népeivel kapcsolatban. A hazatérést követően **Ujfalvy hatkötetes, francia nyelvű könyvben számolt be a 14 hónapos első utazásáról.**

Az út eredményei komoly elismerést és anyagi támogatást hoztak Ujfalvy számára. **1880-ban két francia kutató a kísérték el második útjára,** de az együttműködés nem bizonyult gyümölcsözőnek. Ujfalvy úgy összekülönbözött két társával, hogy azok Taskentben cserben hagyták.

Ujfalvy 1881 áprilisában megbízást kapott egy harmadik expedícióra, melynek célja az angol fennhatóság alatt álló Nyugati-Himalája néprajzi, antropológiai (embertani) kutatása volt. Ujfalvy Károly azonban iszonyatos árat fizetett a Himalája fenséges sziklabirodalmában átélt élményeiért. **Súlyos szemgyulladást kapott, kishíján elveszítette a szeme világát.** Negyvenöt esztendősen olyan rossz egészségi állapotban jutott vissza Franciaországba, hogy végérvényesen abba kellett hagynia expedíciós tevékenységét. Szembetegsége miatt munkaképtelenné vált, s látása annyira megromlott, hogy a tanítást is abba kellett hagynia. Későbbi műveit felesége segítségével írta meg.

Osztják vadászok

Vámbéry Ármin

A sánta dervis professzor

(1832–1913)

Kevés magyar utazó élt meg annyi gyötrelmet, testi-lelki nyomorúságot, mint Vámbéry Ármin.

Amikor megszületett, édesapja már a sírban nyugodott, az országot sújtó kolerajárvány áldozataként. A koldusszegény gyermeket **testi nyomorúsággal is sújtotta a sors**. Életének egyik legszörnyűbb élményét így örökítette meg:

*„...Emlékezem még határozottan arra a reggelre, midőn lábfájással ébredtem és sántítani kezdtem. Ez volt az idő, mikor a csípőfájás betege lettem, s **a bal lábamra megbénultam**. E bajomra aztán gyógyulást nem is leltem soha.”*

A helyi népiskolába járt 12 éves koráig. Azután szabóinas volt egy rövid ideig, majd a falusi kocsmáros gyerekének lett a házitanítója. Felismerve rendkívüli tehetségét, tehetősebb ismerősei elhatározták, hogy segítségére lesznek, hogy tovább tanulhasson.

A sors furcsa fintora, hogy amit a fizikai képességekben megtagadott, azt mintha a szellemiekben kárpótolta volna a természet. **Vámbéry kiváló memóriával, rendkívüli**

nyelvérzékkel és bámulatos alkalmazkodó képességgel próbált meg boldogulni. A szörnyű nyomorban tudta, hogy csak saját magára számíthat, ezért vasakarattal tanult, s már tíz esztendő korában kenyérkeresetre kényszerült. Találékonysága már ekkor megmutatkozott. A csallóközi mocsarakban vérszívó nadályokat, azaz piócákat gyűjtött, s ezeket eladta a patikáknak.

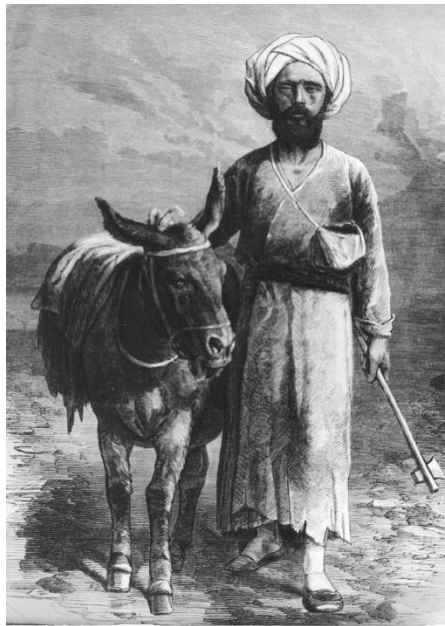
A szentgyörgyi piarista gimnáziumban, majd a pozsonyi evangélikus líceumban végzett tanulmányai után, házitanítóskodásból tartotta fenn magát. Akaraterejével, szorgalmával a legjobbak közé küzdötte fel magát.

Nem titkolta tervét, mely szerint Konstantinápolyban keleti nyelveket akart tanulmányozni, majd Közép-Ázsiában a magyarok eredetét kívánja kutatni. Eötvös József közbenjárására elnyerte a Magyar Tudományos Akadémia erkölcsi és pénzügyi támogatását, valamint útlevelet kaphatott. **Így indulhatott el első, 1857-es utazására Báró Eötvös József támogatásával, Konstantinápolyba, ahol öt évig házitanítóként** tevékenykedett Husszein Daim pasa házában. Az ott élő magyar emigránsok révén kapcsolatba került az előkelő udvari körökkel, s hírlapírói tevékenységével tekintélyes barátokat szerzett. Megszerette a törököket, akik később *Reshid effendiként* emlegették. E névre állították ki a nagyhatalmú helybéli pasák az ajánlóleveleiket, melyeknek nagy hasznát vette. Vámbéry megismerte az iszlám tanításait, a keleti szokásokat és magas szinten elsajátította a török nyelvet.

Megismerte a keleti élet sajátosságait és szokásait. vagy húsz különféle keleti tájszólást is. 1858-ban Konstantinápolyban jelent meg első műve, a Német-Török és Török-Német szótár. 1861-ben visszatért Pestre azzal a szándékkal, hogy felkutatja a magyarok őshazáját.

Első keleti útját követően hírnevet szerzett, s mivel beváltotta a személyéhez fűződő reményeket, **második alkalommal, 1862-ben is elnyerte a Magyar Tudományos Akadémia pénzbeli támogatását.** Második útjára már sokkal felkészültebben, céltudatosabban indult el **Rasid Effendi néven, szunni dervisnek öltözve. Úticélja Közép-Ázsia volt.** Fő célkitűzése a magyarság eredetére vonatkozó tudományos adatgyűjtés, valamint a török népekkel való kapcsolat kutatása volt, de tanulmányozni kívánta a közép-ázsiai népek kultúráját, valamint az iszlám szerepét ezen országok fejlődésében. Nem mindennapi körülmények közepette ragadott vándorbotot. **Hosszú szakállat növesztett, viseletes dervis ruhát öltött, valódi kilétét eltitkolva** indult el Perzsiába. **Az álruhás**

zarándok Keleti útja első eset volt arra, hogy egy európai ellátogasson oda, ahová neki sikerült. Hogy elkerüljön minden gyanút, jegyzeteket csak titokban készíthetett. Arab betűkkel írt, de magyar nyelven az éj leple alatt. Mekkát megjárt tatárok karavánjához csatlakozott, s inkognitóban mintegy másfélezer kilométeres utat tett meg. Külseje alapján senki nem gyanította róla, hogy európai. Mivel kitűnően ismerte a mohamedánok szent könyve, a Korán előírásait, jártassá vált a mohamedán szokásokban, sikeresen tette meg a maga elé tűzött utat. Az életveszélyes helyzeteket nyelvtudásával és színészi hajlamaival tudta leküzdeni.

Vámbéry Ármin dervis (kolduló szerzetes) álruhában

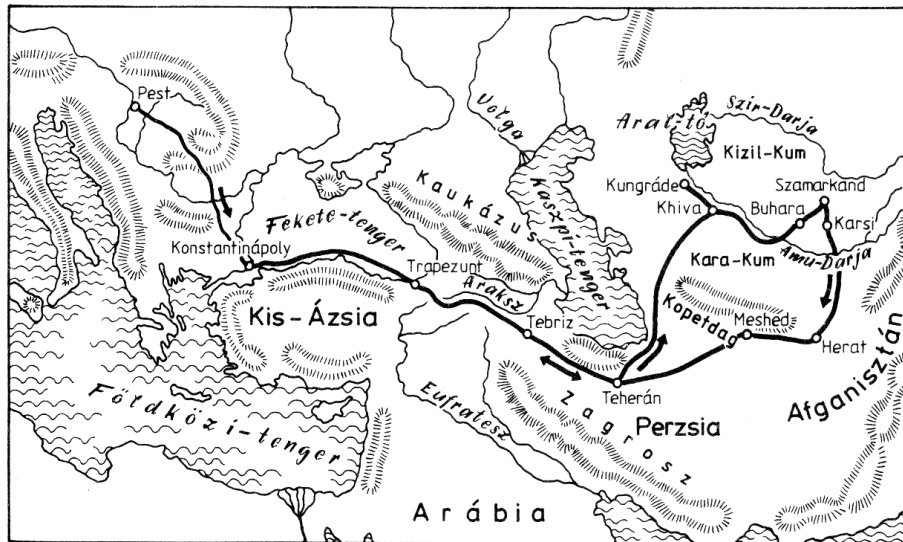
Nagyon kevés európainak adatott meg abban a korban az, hogy saját tapasztalásokat szerezzen Közép-Ázsia, a mai Üzbegisztán területén élő népek körében. Az orosz és brit vetélkedés színterévé vált Közép-Ázsia igen veszedelmes vidéknek számított. A helybéliek minden külföldiben ellenséget láttak. A kémgyanúba került külföldiekre gyötrelmes halál várt. 1965-ben Angliába utazott, ahol kitüntető fogadtatásban és elismerésben részesítették. **Kiadta a Travels in Central Asia című írását, ami a lopva írogatott kis jegyzetei alapján készült.**

1865-1904 között a budapesti tudományegyetemen a keleti nyelvek tanára volt. A Royal Geographical Society is tiszteletbeli tagjául választotta. A török nyelvrokonságot feltételező elméletét többször kritizálták.

A legmagasabb körökben is megfordult, a királyi udvar is nagy szívélyességgel fogadta. 1876-ban az MTA rendes tagja lesz. A Magyar Földrajzi Társaság egyik alapítója (1872), elnöke (1889 és 1890), majd tiszteletbeli elnöke szakmai kapcsolatot tartott fenn számos neves Ázsia-kutatóval, így a svéd Sven Hedinnel.

Vámbéry Ármin utazása Közép-Ázsiában (1862–1864)

Vojnich Oszkár

Vadászutazó és vulkánkutató Délkelet-Ázsiában és Óceániában

(1864–1914)

Vojnich Oszkárt szinte mágnesként vonzották a Föld legrejtelmesebb jelenségei, a működő vulkánok. Vojnich Oszkárra nagy hatással volt Lóczy Lajos személye. A vagyonos bácskai földbirtokos sokat tanult a világhírű Ázsia-kutató geológustól, aki a Széchenyi expedíció tagjaként juthatott el Kelet-Ázsiába.

Lóczy eljutott Jáva szigetére is, ahol tanulmányokat végzett a pusztításairól hírhedt Merapi környékén. A félelmetes tűzhányó kitörései számos emberéletet követeltek. Minden bizonnyal **Lóczy elbeszélései ösztönözhatték Vojnichot arra, hogy 1909. év decemberében útnak induljon az akkor holland gyarmati uralom alatt álló Jáva szigetére. Indiában töltött vadászutazásokban bővelkedő hónapok után, 1911. júniusában érkezett Jávára.** Délkelet-Ázsia legsűrűbben lakott szigetén Vojnichot megragadta a természet páratlan varázsa, megismerte a hatalmas őserdei fákat, a trópusi dzsungelben elejtett állatok trófeáit büszkén

fényképezte. A vadászat hozzátartozott a vagyonos fehér ember presztízisének növeléséhez, az állatok trófeái hitelesítették a hazatért főurak vadászkalandjait.

A holland gyarmati közigazgatás alatt igen jó úthálózatot hoztak létre, ennek köszönhetően Vojnich könnyen felkereshette az egyik legaktívabb jávai vulkánt a **Merapit**, majd **felkereste a legszabályosabb kalderával rendelkező legendás vulkánt, a Bromot is.**

Indonéziát követően jutott el Óceániába, ahol bebarangolta a szigetvilág legtávolabbi pontjait, a Fidzsi-szigeteken is járt. Később eljutott Burmába, a Maláj-félszigetre, Kelet-Afrika szavannáira és Észak-Afrika tájaira. Utazott gőzhajón, csónakon, vitorláson, dereglyén, katamaránon, dzsunkán és lélekvesztőn.

Küry Klárával 1896-ban kötött eljegyzése felbomlott, a frigy elmaradt és sokak szerint Vojnich Oszkár bánatában adta a fejét a világjárásra. Földbirtoka jövedelmei biztosították a szükséges pénzügyi fedezetet. Nem titok, hogy szinte beteges szenvedéllyel próbálta birtokba venni az ismeretlent, s az utazás létformává és életcélá vált számára.

Vojnich Oszkár elejtett bengáli tigrissel

Wass Sámuel

(1814–1879)

Amerika emigráns vándora

A grófi származású Wass Sámuel bár nagyon érdeklődött a természettudományok iránt, mégis a kor szokása szerint jogot tanult. Miután megnősült visszavonult birtokára és gazdálkodni kezdett.

1849-ben **Kossuth Lajos titkos küldetéssel bízta meg**. Küldetése célját Pulszky Ferencről tudta meg Londonban. Amerikai megbízatása két részből állt. Egyrészt **tárgyalnia kellett az USA elnökével**, a független magyar kormány nevében, annak elismerése érdekében és intézkednie kellett, hogy a **szabadságharc részére fegyvereket vásárolhasson, és hajókat szerezhessen**.

Wass Sámuel **eljutott Taylor elnökhöz**, s a tárgyalásokra is sor került, **de a kért és várt politikai támogatást nem sikerült megszerezni**. Szerencsétlenségére és óvatlanságára egy George Law nevű nagyvállalkozóval hozta össze a sors, akivel szerződést kötött, mely szerint 140 ezer lőfegyvert, két hadikorvettát és egy csapat szállító gőzhajót állít Kossuth kormányának rendelkezésére. Egy hajórakomány fegyvert el is indítottak az Adriai-tenger felé. A többi fegyvert a Karib-tengeri szigetek között akarták összegyűjteni, majd az Amazonas torkolatától küldeni tovább. **Wass Sámuel a brazíliai Belemben dőbbsen rá,**

hogy csaló szélhámosok csapdjába keveredett, akik becsapták, s így mindenét elhagyva menekülnie kellett. Kalandos és szinte hihetetlen utat tett meg Amazóniában. A Rio Negro és az Orinoco folyókon át jutott el betegen, lerongyolódva Caracasba, ahol tudomására jutott a szabadságharc bukása.

Wass Sámuel eljutott az **Antillák szigetvilágába**, s magyarok közül egyedülálló tapasztalatokat szerezhetett Kubában, Jamaicában, Porto Ricóban és San Domingón.

Wass Sámuel **Kaliforniában** találkozott az ott élő magyar emigránsokkal, akik az **aranyláz** bővületében telepedtek meg a mesés kincsekkel kecsegtető földön. **Magyar honfitársaival aranyfeldolgozó üzemet alapított Kaliforniában.** Az üzem annyira sikeres volt, hogy **őket bízták meg az 5, 10, 20 és 50 dolláros arany érmék verésével.** Azonban az aranyláz hamar elmúlt és az üzem csődbe ment.

A kaliforniai Wass, Molitor and Co. nemesfém-hitelesítő üzemben az 1850-es években veretett arany 50, 10 és 5 dolláros érmék a Magyar Nemzeti Múzeumban.

Legfőbb művei: ***Kilenc év egy száműzött életéből, Száraz és tengeri utazások Nyugaton.*** Stílusát nehézkesnek, tudálékosnak tartották, de az tagadhatatlan, hogy **olyan vidékekről adott tudósítást, melyekkel abban a korban más magyar nyelvű leírás nem foglalkozott.**

Xántus János

(1825-1894)

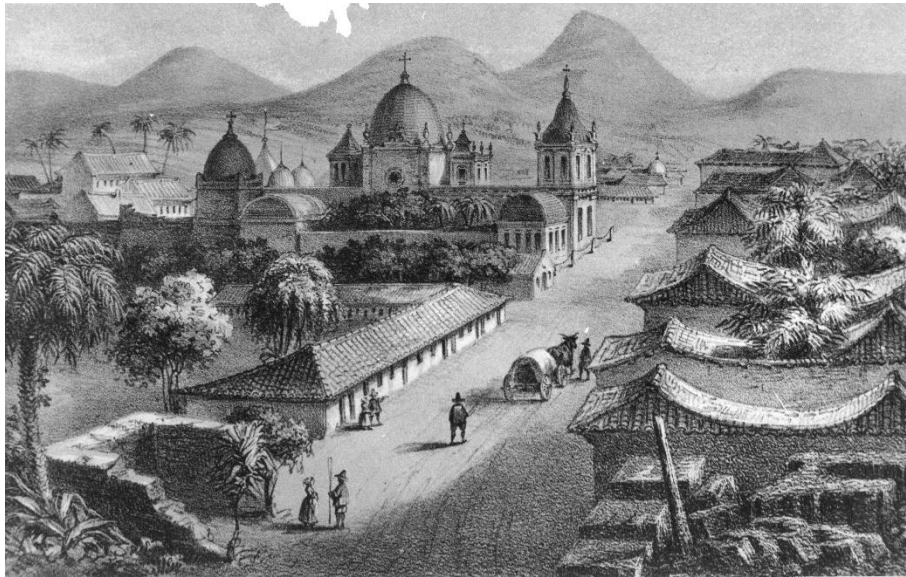
Természettudományi gyűjtő három világrészen

Az 1848–49-es forradalom és szabadságharc leverése honvédtisztek ezreit kényszerítette száműzetésbe. Így **Xántus Jánost** is, aki jogi tanulmányokat folytatott majd 1847-ben **ügyvédi vizsgát tett**. A forradalom idején a nemzetőrségbe állt, s részt vett a **pákozdi ütközetben**. A világosi fegyverletételt követően fogságba került, de sikerült megszöknie, s **Londonba került**, ahol másfél évet töltött **teljes bizonytalanságban**. Megélhetése azonban kilátástalannak tűnt, s **ezért indult el az „újjvilág” felé**.

Amerika a korlátlan lehetőségek hazájaként vonzotta a menekülteket. A magyarok által alapított **Új Buda** reményt adott arra, hogy **Xántus honvéd bajtársai segítségével földhöz juthat**, és letelepedhet. Azonban hamarosan Xántus tovább állt, mert a város vezetőivel nem találta meg a közös hangot. Xántus az „Újjvilág”-ban számos kenyérkereső foglalkozást kipróbált. **A megélhetés érdekében az újságkihordástól a zongoratanításig, a kártyarajzolástól a matrózkodásig szinte mindennel megpróbálkozott**. Később egy vasúttervező expedíció mérnökeként jutott el St. Louisba, s **részt vett a Kaliforniáig vezető vasút megépítésében**. A Kansas folyó mellékén, majd Larami-erőd környékén került **kapcsolatba az indiánokkal, akik a magyarokhoz hasonlóan szabadságukért küzdöttek, így erős rokonszenvet érzett irántuk Xántus János**.

Az USA hadseregébe lépve Fort Riley erődjébe került. Itt egy orvos katonatársa segítségével sikerült kapcsolatot teremteni a washingtoni Smithsonian Intézettel. **Nem mindennapi képességeit, vadász- és gyűjtőszenvedélyét, valamint preparátori tevékenységét így hivatalosan is a tudomány szolgálatába állíthatta.** Fort Rileyben végzett szolgálata után Kaliforniába került. Eljutott gróf Wass Sámuel aranyfeldolgozó üzemébe, mely Amerika szerte megbecsült, sikeres vállalkozás volt. A Szent Lukács foknál felállított egy tengeri árapálymérő állomást, s a szeles, zord, elhagyatott partvidéken tett felderítő útjai során tekintélyes nagyságú természettudományi gyűjteményre tett szert. **Rengeteg állatot, hüllőt, tengeri halat és madarat gyűjtött, s szakszerűen csomagolva juttatott el a Smithsonian Intézetbe.**

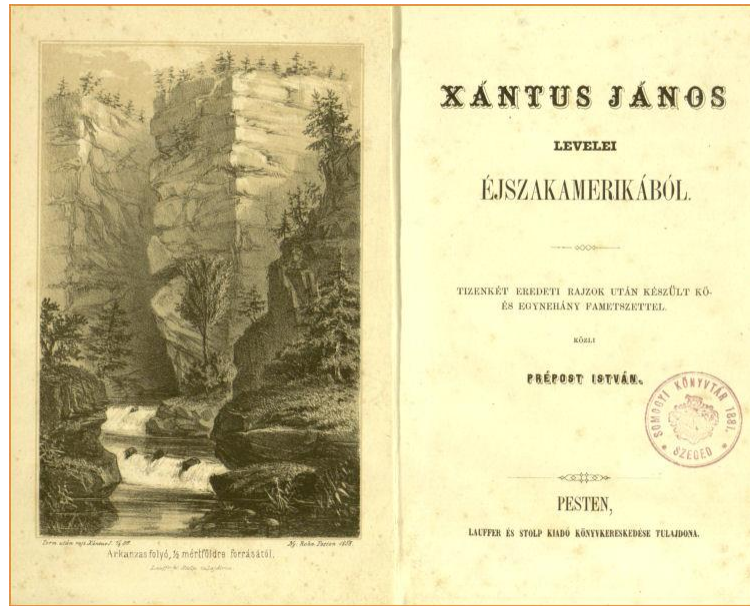

Los Angeles Xántus János rajzán

Kiválóan megtanulta az angol mellett a spanyol nyelvet. Az USA diplomáciai szolgálatának tagja lehetett, s 125 dolláros havi javadalmazással **konzuli (követségi hivatalnok) megbízatást kapott Mexikó nyugati partvidékén, Manzanillóban.**

Diplomáciai pályafutása egy szerencsétlen félreértés miatt kudarcos véget ért. Egy amerikai állampolgár, John S. Blake bányatulajdonos érdekében kapcsolatot teremtett a mexikói kormány ellen lázadókkal, s előzetes, hivatalos jóváhagyás nélkül tárgyalásokat folytatott egy Tobaz nevű mexikói felkelő vezérrel. Ez a tény okot adott arra, hogy megbízatását Seward külügyminiszter visszavonja. Xántus elvesztette állását, de életkedvét, gyűjtési szenvedélyét ez sem tudta meggátolni.

Hazatérte után szorgoskodott az állatkert megalapítása érdekében, kapcsolatban állt kora legkiválóbb tudósaival, Rómer Flóris-sal, Kubinyi Ágostonnal, Szabó József geológiai professzorral. Így került Eötvös József kultuszminiszter látókörébe, aki lehetővé tette, hogy részt vegyen **1868-1870 között egy kétesztendős kelet-ázsiai utazáson.** Hosszabb gyűjtőutakat tett Sziámban – a mai Thaiföldön – a Fülöp-szigeteken, valamint Borneón és Jáva szigetén.

Xántus kelet-ázsiai utazásának **legeredményesebb időszaka Borneo szigetéhez kapcsolódik.** Utazásai során elsajátította a borneói **malájok nyelvét,** megismerte életformájukat. A szinte áthatolhatatlan őserdő természetes víziútjain **eljutott a hosszú házakban élő dajakokhoz.** Utazásait elsősorban a néprajzi tárgygyűjtés, valamint a zoológiai megfigyelések ösztönözték, de figyelme kiterjedt a természet és az emberi világ szinte minden jelenségére. Csodálatos, színes rajzokon örökítette meg benyomásait. A Szadong és a Szimunyong folyók forrásvidékét, illetve kanyarulatait feltérképezte, s mindent megörökített a dagályhatásoktól a zátonyokig, az ültetvényektől a megfigyelt orángutánokig. Xántus négy **orángutánt** ejtett el, s ezek hazaküldött, kitömött példányai ma a Természettudományi Múzeumban és **Érden, a Magyar Földrajzi Múzeumban látható.**

A **Xántus által gyűjtött állatpreparátumok és tárgyak alapozták meg a Természettudományi Múzeum és a Néprajzi Múzeum önálló életrehívását, a két gyűjtemény elkülönülését.** A Xántus által a Távols-Keleten vásárolt iparművészeti remekművek a Hopp Ferenc Kelet-Ázsiai Művészeti Múzeumban nyertek elhelyezést.

Indián harcos Xántus János rajzán